

PANEL V&V

Landelijke richtlijnen voor de wijkverpleging

Het ministerie van VWS stelt geld beschikbaar om landelijke richtlijnen te ontwikkelen voor verpleegkundigen en verzorgenden in de wijkverpleging. Aan welke richtlijnen hebben deze zorgverleners eigenlijk behoefte op korte en lange termijn?

auteurs

Kim de Groot
onderzoeker Nivel,
wijkverpleegkundige
Thebe Wijkverpleging,
Midden- en West-Brabant,
lid ExpertNetwerk
Verpleegkunde

Rixt Zuidema
postdoc onderzoeker en
docent hbo-verpleegkunde,
Hogeschool Utrecht

Anneke Francke
programmameider Nivel,
bijzonder hoogleraar
verpleging en verzorging
in de laatste levensfase,
Amsterdam Public Health,
Amsterdam UMC,
locatie VUmc

Nienke Bleijenbergh
lector proactieve zorg voor
thuiswonende ouderen,
Hogeschool Utrecht, senior
onderzoeker leerstoel
verplegingswetenschap,
UMC Utrecht

VOR DE KWALITEIT VAN ZORG IS het van groot belang dat verpleegkundigen en verzorgenden in de wijkverpleging hun handelen baseren op actuele kennis en inzichten. Zij worden daarin ondersteund door landelijke richtlijnen. Vanuit het Hoofdlijnenakkoord wijkverpleging 2019-2022 is door het ministerie van VWS geld beschikbaar gesteld om richtlijnen te ontwikkelen. Dat gebeurt via het ZonMw-programma *Ontwikkeling Kwaliteitsstandaarden 2019-2022: Wijkverpleging*. ZonMw werkt daarbij nauw samen met beroepsvereniging V&VN. Hogeschool Utrecht, Nivel en IQ healthcare voeren in opdracht van ZonMw gezamenlijk een onderzoek uit om inzicht te krijgen in wat nodig is voor invulling van het programma. Vragenlijstonderzoek onder het Panel Verpleging & Verzorging (V&V) maakte daarvan deel uit.

Wat is er al?

Er zijn 271 landelijke richtlijnen die geheel of gedeeltelijk zijn bedoeld voor

verpleegkundigen en/of verzorgenden.¹ De richtlijnen zijn veelal zorgsector-overstijgend en niet specifiek gericht op de wijkverpleging.

In een eerder onderdeel van het onderzoek legden we de bestaande richtlijnen naast de Nationale Kernset Patiëntproblemen.² Hieruit bleek dat er bij 38 van de 149 patiëntproblemen uit de Kernset nog geen richtlijn was voor verpleegkundigen of verzorgenden. Het ging daarbij om patiëntproblemen zoals 'moeite met bereiden van voedsel' en 'risico op acute verwardheid'.¹ In het vragenlijstonderzoek legden we aan verpleegkundigen en verzorgenden werkzaam in de wijkverpleging de kwestie voor welke van de 38 patiëntproblemen voor hen prioriteit hebben om er richtlijnen voor te ontwikkelen.

Top-5 patiëntproblemen

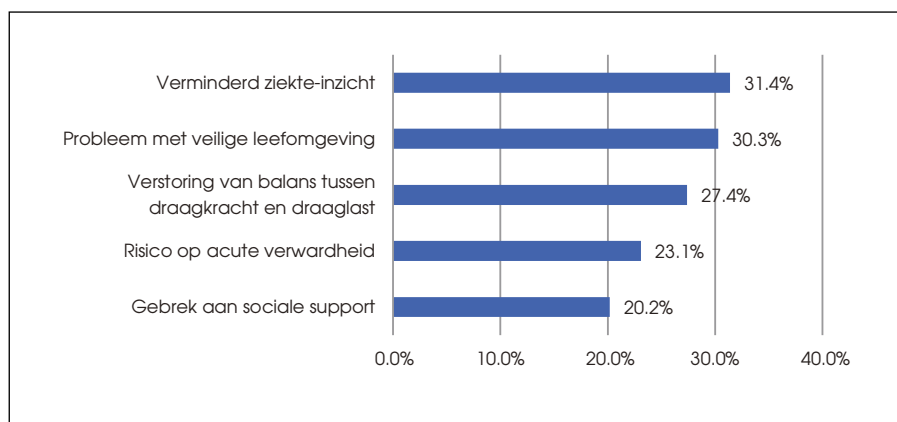
Ongeveer 30 procent van de ondervraagde verpleegkundigen en verzorgenden in de wijk gaf prioriteit aan het ontwikkelen van richtlijnen voor de patiëntproblemen 'verminderd ziekte-inzicht' en 'probleem met veilige leefomgeving' (zie figuur 1). Tussen 27 en 20 procent van de verpleegkundigen en verzorgenden gaf prioriteit aan een richtlijnontwikkeling bij de patiëntproblemen 'verstoring van balans tussen draagkracht en draaglast', 'risico op acute verwardheid' en 'gebrek aan sociale support'. Daarbij vonden we geen verschillen tussen verpleegkundigen en verzorgenden met verschillende opleidingsniveaus.

Kennisagenda wijkverpleging

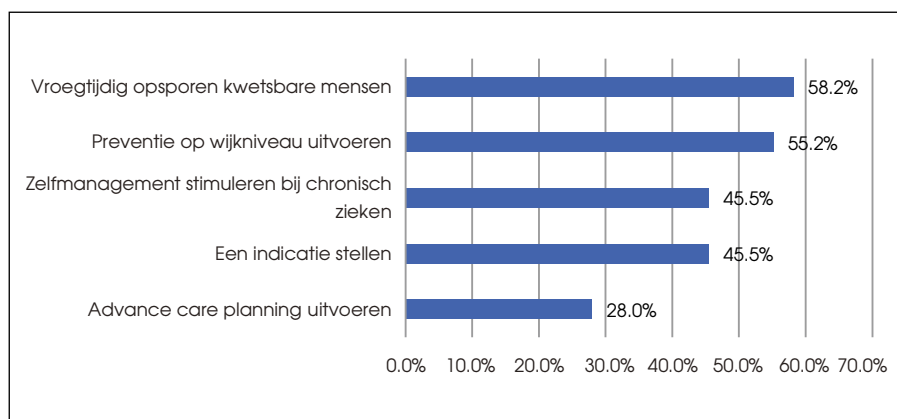
Behalve voor de patiëntproblemen kunnen verpleegkundigen en verzorgenden voor andere onderwerpen behoefte hebben aan richtlijnen ter ondersteuning van hun werk. Om hier inzicht in te krijgen, namen we in het vragenlijst-

'Vroegsignalering van kwetsbare mensen en preventie in de wijkverpleging hebben prioriteit'

FIGUUR 1 TOP-5 PATIËNTPROBLEMEN MET PRIORITEIT VOOR RICHTLIJN ONTWIKKELING (N=277)

FIGUUR 2 TOP-5 ONDERWERPEN MET PRIORITEIT VOOR RICHTLIJN ONTWIKKELING (N=268)

onderzoek ook onderwerpen mee uit de *Kennisagenda wijkverpleging 2018*.³ Die bevat onderwerpen die eerder zijn opgehaald onder praktiserende verpleegkundigen en verzorgenden in de wijk. Voorbeelden van onderwerpen zijn advance care planning, ook bekend als proactieve zorgplanning, en het stimuleren van zelfmanagement bij chronisch zieken.

Top-5 onderwerpen

Een meerderheid van de respondenten uit het vragenlijstonderzoek gaf prioriteit aan het ontwikkelen van richtlijnen voor enerzijds de vroegsignalering van kwetsbare mensen (58 procent) en anderzijds preventie op wijkniveau (55 procent) (zie figuur 2). Een kleine minderheid (46 procent) prioriteert de ontwikkeling van richtlijnen voor zelfmanagement bij

‘Soms is vooral aandacht nodig voor implementatie van bestaande kwaliteitsdocumenten en producten’

chronisch zieken en het stellen van indicaties.

Verpleegkundigen en verzorgenden met verschillende opleidingsniveaus gaven grotendeels dezelfde antwoorden. Alleen bij het onderwerp advance care planning gaven hbo-verpleegkundigen in de wijk significant vaker de prioriteit aan een richtlijn in vergelijking met hun mbo-opgeleide collega's.

Hoe verder?

Het vragenlijstonderzoek geeft inzicht in de onderwerpen en patiëntproblemen waarvoor verpleegkundigen en verzorgenden in de wijk het belangrijk vinden dat er landelijke richtlijnen komen. De inzichten zijn voorgelegd aan een adviesgroep bestaande uit praktiserend verpleegkundigen en verzorgenden uit de wijk en stakeholderpartijen, zoals Patiëntenfederatie Nederland, ActiZ en het ministerie van VWS. De adviesgroep gaf aan dat bij sommige onderwerpen geen richtlijnen beschikbaar zijn, maar wel andere kwaliteitsdocumenten of producten (bijvoorbeeld handreikingen), zoals over advance care planning. Om die reden lijkt de ontwikkeling van een nieuwe richtlijn niet bij alle onderwerpen een noodzakelijke vervolgstap te zijn, maar is vooral aandacht nodig voor implementatie van bestaande kwaliteitsdocumenten en producten. De resultaten zijn gedeeld met ZonMw en V&VN, zodat zij verdere invulling kunnen geven aan het ZonMw-programma *Ontwikkeling Kwaliteitsstandaarden 2019-2022: Wijkverpleging*.

NOOT

→ Dit artikel is gebaseerd op een online vragenlijst ingevuld door 291 verpleegkundigen en verzorgenden die deelnemen aan het landelijke Panel V&V van het Nivel (respons 42,8 procent). Zie: Zuidema R, De Groot K, Bleijenberg N. Programmeringsagenda wijkverpleging. Utrecht: Hogeschool Utrecht, 2021.

REFERENTIES

1. De Groot K & Francke A. Inventarisatie kwaliteitsstandaarden voor verpleegkundigen en verzorgenden: Stand van zaken en lacunes. Utrecht: Nivel. 2021.
2. Nictiz & V&VN, 2016. Nationale Kernset Patiëntproblemen. www.nictiz.nl. Zoek op 'nationale kernset patientproblemen'.
3. Bleijenberg N, Van Straalen L & Hoeijmakers M. Kennisagenda wijkverpleging: een routeplanner voor de toekomst! TVZ Verpleegkunde in praktijk en wetenschap. 2019; 129(2), 44-48.